IX.

BÚCSÚZÁSRÓL 1940

„A KÁRPÁTOKAT SZÉTSZABDALNI CSAK IDEIG - ÓRÁIG LEHET, AZOK EGYSÉGE OSZTHATATLAN ÉS ÖRÖK."

Elhangzott az Országos Erdészeti Egyesület 1940. 12. 19.-i közgyűlésén.
Elmondta Molcsányi Gábor KAÁN KÁROLY személyi titkára.

Özv. Kaán Károlyné sz. Raáb Margit a maga és alulirott családja nevében mélységes fájdalommal jelenti, hogy szeretett férje

Kaán Károly

ny. földmivelésügyi államtitkár,
a Magyar Tudományos Akadémia l. tagja, a Természetvédelmi Tanács Elnöke, az Országos Erdészeti Egyesület tiszteletb. tagja, a Finn Erdészettudományi Társaság t. b. tagja, a magyar érdemrend középkeresztjének a csillaggal, a III. oszt. Vaskoronarend, a II. oszt. hadi érdemkereszt stb., stb. tulajdonosa

folyó hó 28-án éjjel 12 órakor, áldásos életének 73-ik és boldog házasságának 41-ik évében, rövid szenvedés után, a halotti szentségek ájtatos felvételével megerősítve csendesen elhunyt.

Szeretett halottunkat folyó hó 31-én, szerdán délután 1/4 4 órakor helyezzük örök nyugalomra, a farkasréti temető halottasházából, a Székesfőváros által adományozott díszsírhelyre.

Az engesztelő szent miseáldozatot február hó 1-én, csütörtökön reggel 8 órakor a városmajori plébániatemplomban fogjuk bemutattatni.

Budapest, 1940. január 29.

Emlékét szeretettel őrizzük!

Szabó Kornélné Kaán Margit, dr Hering Dezsőné Kaán Elma, dr Ebner Jenőné Kaán Erzsébet gyermekei.
Szabó Margit, ifj. Szabó Kornél, Szabó Erzsébet, Szabó Éva, Hering Elma, Ebner László unokái.
Kaán Irma, özv. Geöcze Bertalanné sz. Kaán Anna testvérei.
Raáb Ervin sógora.
Szabó Kornél, dr Hering Dezső, dr Ebner Jenő vejei.

Lakás: I., Olaszfasor 10.

Községi temetkezési intézet központi irodája: IV., Kigyó-u. 5. Tel. 188-555. Buschmann utódai-nyomda, IV., Molnár-u. 37.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
szomorúan jelenti

KAÁN KÁROLY

levelező tag elhúnytát.

A hazai erdészetnek volt lelkes munkása, az Alföld gazdasági feladatainak kutatója, fejlesztésének buzgó szószólója, a szakirodalomnak jeles művelője, védelmezője a természeti emlékeknek. Munkáit az Akadémia többször megkoszorúzta jutalmaival.

Temetése január 31-én, szerdán d. u. 1/2 4 órakor a farkasréti temető halottasházából.

Könyvei és munkásságának továbbható ereje őrzik emlékezetét.

Budapest, 1940. január hó 29-én.

Az ORSZÁGOS TERMÉSZETVÉDELMI TANÁCS mély megilletődéssel tudatja, hogy nagynevű elnöke

KAÁN KÁROLY

ny. földmivelésügyi államtitkár

a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, az Országos Erdészeti Egyesület tiszteleti tagja stb. folyó évi január hó 28-án elhunyt.

Január hó 31-én, szerdán, délután 3 órakor fogjuk a farkasréti temető halottas házából utolsó útjára elkisérni.

A megboldogult több évtizedes lankadatlan munkával vitte előre a természetvédelem nemes ügyét és eszmei megvalósításának küszöbén kellett körünkből eltávoznia, pótolhatatlan űrt hagyva maga után.

Emlékét hálás kegyelettel megőrizzük.

Budapest, II., Herman Ottó-út 15.

Stádium Rt., Budapest.

KÖZTELEK, 1940 FEBRUÁR 4.

Kaán Károly

[illegible]

KAÁN KÁROLY

[illegible]

MAGYAR TURISTA ÉLET 3

Esti Ujság

Meghalt Kaán Károly

[illegible]

PESTER LLOYD

Staatssekretär Karl Kaán †

Sonntag, nachts 12 Uhr, ist der pensionierte Staatssekretär im Ackerbauministerium Karl Kaán, korrespondierendes Mitglied der Ungarischen Akademie der Wissenschaften, Präsident des Senats für Naturschutz, Ehrenmitglied des Landes-Forstvereins und der Finnischen Forstwissenschaftlichen Gesellschaft, Inhaber zahlreicher in- und ausländischer Auszeichnungen, im 73. Lebensjahre nach kurzem Leiden gestorben.

Mit ihm ist einer der hervorragendsten Forstfachleute Ungarns ins Grab gesunken. Ihm gebührt das Verdienst, daß er den Forstfachunterricht auf neue Grundlagen gestellt und auch an der Ausgestaltung der Hochschule für Montan- und Forstingenieure bedeutenden Anteil hatte. Der Reichsverweser verlieh ihm im Jahre 1924 den Titel eines Staatssekretärs und zeichnete ihn 1925 anläßlich seiner Pensionierung nach 37jähriger Dienstzeit mit dem Verdienstkreuz II. Klasse mit dem Stern aus. Auch in seinen letzten Lebensjahren war Staatssekretär Kaán literarisch außerordentlich fruchtbar.

Die Beisetzung findet Mittwoch, 31. Jänner, 15.30 Uhr, in einem von der Hauptstadt gespendeten Ehrengrabe im Farkasréter Friedhofe statt. Wir werden auf die Würdigung der Verdienste des hervorragenden Fachmannes und Gelehrten noch zurückkommen.

Kaán Károly meghalt

Az egész országban széleskörű részvétet keltett a hír, hogy Kaán Károly ny. földmivelésügyi államtitkár január 28-án, 72 éves korában meghalt. *Ritka képességű, kiváló tudású, gerinces magyar ember volt.* Feladatát, a magyar erdőgazdálkodás ügyét, élete céljának tekintette, érdekében fáradhatatlanul dolgozott, buzdított, lelkesített és ha kellett, harcolt is, szinte halála pillanatáig. Ebben a munkában, ebben a harcban nem hatalmasodott el rajta sohasem a szakember egyoldalúsága, széles látókörével mindig fel tudta mérni az erdőgazdálkodás valódi jelentőségét, be tudta állítani abba a rendszerbe, amelyben az ország egész gazdaságának előnyére érvényesülhet. Éppen ez az átfogó koncepció volt az oka annak, hogy a legkiválóbb férfiak részéről kapott állandóan támogatást, elismerést, szerzett megbecsülést és csak azok nem értették meg, akik a nagyvonalú összefüggéseket felismerni képesek nem voltak.

Kaán Károly életének, férfierejének javát Nagymagyarország erdőgazdaságának szentelte. [illegible] *Gyönyörű munka, igen nagy eredmények.* [illegible] Ezt a munkát szinte derékban törte ketté a trianoni békeparancs, amely az ország erdeinek 84.1 százalékát rabolta el tőlünk. És Kaán Károly mégsem csüggedt, fiatalos erővel, nagy bizalommal [illegible] *az erdősítés nemzeti fontosságát.* [illegible] 1924-ben *államtitkári* címmel ment [illegible] Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Finn Természettudományi Társaság tiszteletbeli tagjául választotta. [illegible] *Ez a probléma élete végéig foglalkoztatta.* A Magyar Tudományos Akadémián székfoglalóját „Változások a Nagy Magyar Alföld képén" címmel tartotta, „Széchenyi és a Nagy Magyar Alföld" című tanulmánya a Széchenyi-centenárium kimagasló szakmunkája, a Magyar Tudományos Akadémia díjjal jutalmazta „A magyar Alföld" című hatalmas gazdaságpolitikai munkáját és tavaly jelent meg az „Alföldi kérdések" című könyve, amelyet egy nagy mű első kötetének szánt. [illegible]

ÚJ MAGYARSÁG. 1940. I. 30.

Marek József r. tag, osztályelnök gyászbeszéde Kaán Károly l. tag ravatalánál, 1940. január 31-én.

Mélyen megilletődve és fájó szívvel jöttem ravatalodhoz, kedves Tagtársunk, Kaán Károly, hogy elhozzam a Magyar Tudományos Akadémia búcsúszavait Hozzád, buzgó és tevékeny tagjához, a kötelességtudás példaképéhez.

Amilyen bensőséges a részvétünk személyi vonatkozásban, olyan nagy a fájdalmunk, midőn távozni látjuk sorainkból a magyar tudományosság egyik kiváló művelőjét és fejlesztőjét, a magyar földnek és természeti kincseinek alapos és tudományos irányú kutatóját. Sarkalva tudományszeretetétől és vonzalmától a kutató munkához, a sokoldalú hivatalos igénybevétel ellenére, Kaán Károly már fiatal korában magára vonta a figyelmet az általa képviselt szakmának, az erdészetnek műszaki, gazdasági és gazdaságpolitikai tudomány köréből merített irodalmi munkásságával. Később tanulmányait az erdészeti műszaki, gazdaságtörténeti vonatkozásokon messze túlterjedő általános gazdaság- és közgazdaságtörténeti térre, valamint az energiagazdálkodás körére terjesztette ki. Idevonatkozó irodalmi munkáit a M. Tud. Akadémia négy ízben is kitüntette jutalomdíjjal. A további nagyszámú munkái és dolgozatai közül különösen kiemelkedik a gazdaságpolitikai feladatokról írt könyve, melyben beható tanulmány és történelmi kutatás alapján az államkormányzati ágaknak, a közületeknek és a birtokosságoknak a földvagyont érintő kérdéseit, szintúgy a mezőgazdaságképzés irányait tárgyalja. Hazafiasan és melegen érző szívébe különösebb melegséggel fogadta a magyar Alföld ügyét. Az erre vonatkozó tanulmányainak eredményét az „Alföldi kérdések" címmel több kötetre tervezett kimerítő munkájának első kötetében tette közzé, bíráló ítélettel és alaposággal megvilágítván az alföldi erdők történelmi fejlődését, közgazdasági jelentőségét, a hegyvidéki erdők szerepét az alföldi vízáradások keletkezésében, az erdőnek a tenyészeti viszonyokra kedvezően érvényesülő hatását az alföldi öntözések kérdését. Hazánk és a tudomány nagy kárára a további kötetek anyagán dolgozó kezéből szinte váratlanul kiesett a toll.

Kaán Károly a M. Tud. Akadémia belső életében is rendkívüli érdeklődéssel vett részt; a nagyon szorgalmasan látogatott üléseken és bizottságokban gyakran hallatta bölcs szavát és tanácsait.

Nem csoda, ha tudományos és közérdekű munkásságát több oldalról érték elismerések és kitüntetések. A M. Tud. Akadémia 1924-ben levelező, a Finn Erdészettudományi Társaság ugyanakkor tiszteleti tagjává választotta, azonkívül ismételten magas hazai érdemjelekkel tüntették ki. A Gondviselés kifürkészhetetlen közbelépése, sajnos, megakadályozta a magasabb kor ellenére is lelkesedéssel folytatott tudományos munkásságával megérdemelt további elismeréseit, különösen a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem részéről folyamatba tett tiszteletbeli doktori címmel való kitüntetését.

Kedves Tagtársunk és Barátunk! Kezed és mindig tevékeny szellemed már elpihent, és tested visszatér az anyaföldbe, abba a magyar földbe, melyet rajongva szerettél és eredményesen tanulmányoztál. Megjutalmazásul ez a föld könnyű lesz Neked és benne édes lesz a pihenésed. Itt emlékedet őrzi majd a M. Tud. Akadémia, mint serényen és eredményesen közreműködő tagjának, a magyar erdészeti és gazdaságtudomány négy évtizeden át lelkes, több vonatkozásban úttörő munkásának. Kaán Károly, Isten Veled!

AKADÉMIAI ÉRTESÍTŐ 1940. I. 170. füzet.

MOLCSÁNYI GÁBOR miniszteri tanácsos bucsubeszéde, az Erdőmérnöki Kar, a Budapesti Mérnöki Kamara és Mérnöki Tanács nevében,
KAÁN KÁROLY temetésén.

Alig tudjuk elhinni, hogy Te, aki annyi nehéz küzdelmet sikerrel vivtál meg, ebben az utolsó harcban Te maradtál a vesztes.
Még fülemben cseng hangod, amint pár nappal ezelőtt újabbb nagy terveidről beszéltél, s ezek a tervek – a köz nagy kárára – örökre csak tervek maradnak.
Ha életedre visszatekintünk, szinte nem is tudjuk, hogy sokoldalú munkásságod értékes gyöngyszemeit miként fűzzük sorba.

Már mint fiatal mérnök kiváltál társaid közül, mélyenszántó cikkeiddel és értekezéseiddel mindjobban magadra vontad felsőbbséged figyelmét, s már ekkor kezdted lerakni a kincstári erdőbirtokok házikezelésbe vételének alapköveit. Ezzel a munkáddal, - melyet mint a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztályának főnöke fejeztél be – korodat megelőzve, az akkor még alig ismeretes keresztény nemzeti irányzat eszményeinek nyitottál utat.
De jött a Trianon, amely nem derékba törte, de gyökerestől csavarta ki a magyar erdészet fáját. A különböző ágazatok közül az erdészet vesztett a legtöbbet. A helyzet kétségbeejtő volt, de Te azonban az elsők között voltál, akik talpra állva megkezdték és lankadatlanul folytatták a harcot az új Nagymagyarországért.
Közben csodálatraméltó munkabírással feküdtél neki csonkaország új problémái megoldásának is.
Mint az Erdő és Faügyek Országos Kormánybiztosa az ország faellátásának terén, majd mint Földművelésügyi Államtitkár a megmaradt erdők megmentése és fejlesztése terén szereztél hervadhatatlan érdemeket. Az alföldfásítás szorosan nevedhez fűződik, s ma már több mint 100.000 kat.hold alföldi erdő alkot Neked örök emléket, kötetekre menő munkáid pedig azt a nagy szeretetet igazolják, amellyel az Alföld magyar népének érdekeit felkaroltad. Ha mindezeket nem végezted volna el, akkor is arany betűkkel írtad volna be a nevedet a magyar erdészet történetébe azzal, hogy az idegen hordák elől menekülő magyar kartársaidról minden erőddel gondoskodni igyekeztél.

A magyar erdészetnek és a magyar Hazá – nak nagy fia voltál, s mi magyar állami erdőmérnökök zokogva búcsúzunk Tőled, mert nem csak atyai barátunkat, de szeretett vezérünket veszítettük el Benned. Egyben búcsúzom Tőled a Mérnöki Tanács és a Budapesti Mérnöki Kamara és az általuk képviselt egész magyar mérnök társadalom nevében is, melyeknek szintén kimagasló egyénisége voltál.
Pihenést és nyugalmat megérdemled, de hogy ez teljes legyen, - szavaiddal élve – arra kell kérnem a Mindenek Urát engedje meg, hogy a kagylószerű Dunamedencében leterülő ősi Hazánkat mielőbb a Kárpátok erdős bércei koszorúzzák!

KAÁN KÁROLY ISTEN VELED!

Az erdők szerelmese

[illegible]

SZABADSÁG – 1940. II. 1.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEL FOGLALKOZÓK ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Megindították 1862-ben Wagner Károly és Divald Adolf

Szerkeszti:
DR. ING. MIHÁLYI ZOLTÁN

1940. év | II. FÜZET | LXXIX. évfolyam

Megjelenik minden hó 15-én

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám
(Távbeszélő: 123-722)
(Postatakarékpénztári csekkszámla: 23.602.)

Stádium Sajtóvállalat Rt., Budapest, V., Honvéd-utca 10.

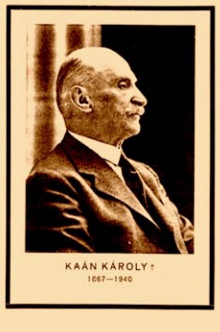

KAÁN KÁROLY †
1867—1940

1940. FEBRUÁR

ERDÉSZETI LAPOK

LXXIX. ÉVF. | AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET KÖZLÖNYE | 2. FÜZET

KIADJA AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
Megindították 1862-ben Wagner Károly és Divald Adolf
Felelős szerkesztő és kiadó:
DR. ING. MIHÁLYI ZOLTÁN
Megjelenik minden hó 15-én.
Előfizetési díja: egész évre 24 P, erdészeti altiszteknek 12 P.
[illegible]

Közleményeink egészben vagy részben való átvétele csak a forrás megnevezése mellett történhetik.

Kaán Károly †

A metsző januárvégi hideg még dermesztőbbre vált azon a reggelen, amikor a távíró szétvitte az ország minden részébe a megdöbbentő hírt: *Kaán Károly* meghalt.

Tudtunk betegségéről és egyesületünk rendkívüli közgyűlésén elemi erővel nyilatkozott meg iránta az együttérzés melege, amely a magyar erdészet nagy fiának mielőbbi felgyógyulását kérte a Mindenhatótól.

Nem gondoltuk, hogy alig 3 nap mulva a koporsója mellett állunk.

Hiszen csodálatos ereje élete folyamán a válságok egész sorát győzte le és Anteusként kezdte elölről mindig a harcot rajongásig szeretett szakmájáért és nemzetéért.

Nincs könnyű dolga annak a tollnak, amelynek ma *Kaán Károlyról* kell írnia. Mert lehetetlen egy rövid búcsúztatóban összefoglalni mindazt, amit *Kaán Károly* egyénisége és munkája a magyar erdőgazdaságban jelentett.

Hiszen alkotásai már életében *történeti távlatot* nyertek és neve *fogalom* volt mindazok előtt, akiknek akár a legkisebb közük is volt az erdőhöz.

Nagykanizsán született 1867. július 12-én. Itt tett érettségi vizsgát is és a selmecbányai erdészeti akadémián

1

fényes sikerrel befejezett tanulmányai után 1888-ban *Batthyány* Ilona grófnő uradalmában kezdi meg, mint gyakornok, erdészeti pályafutását.

1889. március hó 27-én mint műszaki díjnok Besztercebányán állami szolgálatba lép, 1892-ben m. kir. erdészjelöltté, 1895-ben erdésszé nevezik ki és 1901-ben a besztercebányai m. kir. erdőigazgatóság központjába rendeli felsőbbsége szolgálattételre.

1907-ben erdőmesterré lép elő és 1908-ban már a földmivelésügyi minisztériumba kerül. Hivatali pályája innen kezdve ragyogó íveléssel emelkedik fölfelé.

1909-ben erdőtanácsos, 1912-ben főerdőtanácsos és ügyosztály-vezető, 1916-ban pedig a kincstári (I. B.) főosztály főnöke lesz. 1917-ben miniszteri tanácsos, 1919-ben h. államtitkár és államtitkári felügyeleti hatáskört nyer.

Ugyanennek az évnek az őszén átveszi az *„Erdő- és Faügyek Országos Kormánybiztosságá"*-nak a vezetését, amelyet az akkori, különlegesen nehéz viszonyokra való tekintettel kellett életrehívni.

1924-ben megkapja az államtitkári címet és ebben a rangban vonul nyugalomba az 1925. év végével.

Szolgálati ideje alatt többször lép elő soronkívül és ismételten részesül a magasabb fizetési osztály címének és jellegének a kitüntetésében. Értékes szolgálatait Őfelsége a III. oszt. vaskoronarenddel, a II. oszt. hadi érdemkereszttel és a Kormányzó Úr a magyar érdemrend csillagos középkeresztjével ismeri el.

A *Magyar Tudományos Akadémia* 1924-ben levelező tagjává választja, annak a nagyszabású és termékeny irodalmi munkásságnak a jutalmazásául, amellyel *Kaán Károly* nemcsak a saját szűkebb szakmáját, annak jóformán mindegyik ágazatát szolgálta, hanem közgazdaságunk szellemi fegyvertárát is maradandó értékű művekkel gyarapította.

Nyugalombavonulása után ez a munkásság még jobban elmélyül és a hivatali gondoktól megszabadult, széles látókörű közgazda alkotó-ereje egyre jobban kibontakozik.

Megírja *„A magyar Alföld"* c. hatalmas munkáját, amely az Akadémia kiadásában jelenik meg és 1928-ban, az [illegible] 3 év közgazdasági munkái közül kiemelten, a báró [illegible]-alapítvány díját nyeri el. 1929-ben megjelenik „*Az Alföld problémája*" címen — alapvető elgondolásának a további kifejtése; ezt a következő évben az Akadémia a Weisz Fülöp-alapítvány díjával tünteti ki.

1932-ben már az Akadémia megbízásából írja meg „*Természetvédelem és a természeti emlékek*" c. nagy művét, amely máig is legtekintélyesebb forrásmunkája a magyar föld értékeinek megmentése érdekében megindult mozgalomnak és méltán részesült a Vitéz József-féle alapítvány díjában.

A nemzetéért aggódó termékeny, nagy elme egyre többbet ölel magához a magyarság fájó kérdéseiből és éjt-napot egybetevő gyötrődéseken keresztül keresi ezekre a feleletet.

Az 1935-ben közreadott „*Gazdaságpolitikai feladatok*" c. tanulmánya már a kormányzati ágak földbirtok-ügyeivel, a közületek és birtokosságok földvagyon-kérdéseivel, a mezőgazdaság irányával, intézési módjával, érdekképviseleteivel, és a kormányzathoz való viszonyával foglalkozik.

Utolsó munkáját, a mult évben megjelent „*Alföldi kérdések*" 420 oldalas kötetét — amelyet lapunk januári számában méltattunk — a szerző egy hatalmas gazdaságpolitikai tanulmánysorozat bevezetőjének szánta.

Mérhetetlen vesztesége a magyar szellemi életnek, hogy ez a terv meg nem valósulhatott.

A hazai és külföldi erdészeti szaklapokban 1899-től kezdődőleg további 70 tanulmánya jelent meg és a számát sem ismerjük azoknak a kisebb terjedelmű írásainak, amelyek a napisajtó rovataiban láttak napvilágot.

A hazai természetvédelem terén kifejtett úttörő munkájáért a kormány azzal fejezte ki elismerését, hogy az új erdőtörvény alapján megalakított *Országos Természetvédelmi Tanács* elnöki tisztét ruházta rá.

Érdemeit a külföld is méltányolta és a *Finn Erdészettudományi Társaság* örömmel választotta meg tiszteletbeli tagjának.

•

Hivatali működését a nagyhatású intézkedések és törvényalkotások egész sora kísérte.

A keresztény magyar gondolatnak már akkor a zászlóvivője volt, amikor az még mélyen szunnyadt a lelkekben és gyakorlati megvalósítását a közvélemény lehetetlennek tartotta.

A kincstári erdőbirtokok házi kezelésbe való vételével *Kaán Károly* ragyogó példát mutatott arra, miként kell a magyarság veszélyeztetett létérdekeiért elszántan harcba szállani és a reform fényes pénzügyi eredményeivel rácszméltette magánerdőgazdaságunkat is a helterjesebb kezelés szükségére.

Szolgálatának kezdetén közelről láthatta a kárpáti erdők gazdagságát, nem csoda tehát, hogy az összeomlás után nehezen tudott megbarátkozni a Csonkaország rontott gyertyán-állományaival és gyér akácosaival.

De nemzetével szemben érzett felelőssége csakhamar kötelességévé tette az adott helyzet minél teljesebb megismerését és mi sem jellemzi jobban szellemének rugalmasságát, mint az a körülmény, hogy a *Kárpátok szerelmeséből Alföldünk egyik legkiválóbb szakértője lett.*

Az Alföld fásításáról szóló 1923. évi XIX. t.-c. évtizedek mulasztásának a helyrehozásához nyitotta meg a lehetőséget. Nem rajta múlt, hogy politikai és pénzügyi változások rövidesen megakasztották a széles alapokra fektetett és óriási lendülettel megindított munkát, amelynek a kormányzat csak a legutóbbi években adta meg ismét az őt megillető keretet.

De az erdészeti homok- és szikkísérleti telepek és 100.000 kat. holdnyi újonnan telepített alföldi erdő már eddig is *Kaán Károly* érdemeinek állítottak elévülhetetlen emléket.

Külön fejezetet érdemel erdészeti szakoktatásunkról való gondoskodása.

Az 1918-ban Vadászerdőn megnyílt középfokú m. kir. erdőgazdasági szakiskolát Magyarország erdészetének az igényei szerint tervezte meg. Trianon azonban ezt is épen úgy derékba törte, mint számos egyéb értékünket.

A Selmecbányáról kiüldözött főiskoláért szegénységünkben is többet tett, mint mások a gazdag és boldog béke-években.

Sopronban az ő energiája vitte a rideg kaszárnyából [illegible] keretbe az ősi Alma matert és az erdészeti tan[illegible] számának tizenegyre való szaporításával biztosítékot [illegible] nyujtani felsőoktatásunknak arra is, hogy *önállóan* [illegible] útját, ha erre szükség mutatkoznék.

Mint az erdő- és faügyek országos kormánybiztosa a [illegible] utáni nehéz órákban erős kézzel megteremtette az ország zavartalan faellátását és rövid idő belül [illegible] törvényjavaslatot terjesztett az országgyűlés elé, [illegible] mind a Csonkaország erdőgazdaságának egyen[illegible] hozását célozták.

Egyesületünknek alapító tagja és 1920—1923-ig az [illegible] volt; az első anyagi segítséget, lapunk talpraállítá[illegible] neki köszönhetjük.

•

Mint minden harcos embernek, neki is számos ellen[illegible] volt. De kivételes képességeit, *elhivatottságát*, munká[illegible] nagyvonalúságát és maradandó értékét, lángoló szak[illegible] szeretetét, mindenki és mindig fenntartás nélkül elismerte.

Sokan ridegnek és zárkózottnak ítélték, mert sohasem [illegible] azzal, ami jót tett kartársaiért és felebarátaiért.

A megszállt területekről kiüldözött magyar erdőmérnököket — sokszor nagy áldozatok árán — kivétel nélkül kenyérhez juttatta, az özvegyek és árvák könnyeit felszáritotta, segítő keze mindenhová elért, ahol erre szükség volt.

Két évtized mult már el az összeomlást követő szomorú idő óta, de hogy *Kaán Károly* egyénisége, szakbeli és emberi nagysága milyen elevenen él még ma is a lelkekben, annak a lapunk áprilisi számában „*Emlékezzünk...*" címen megjelent méltatás a legékesebben szóló bizonyítéka.

A nagy tölgy most kidőlt és nagy űrt hagyott maga után.

Ravatalánál még egyszer felsorakozott az egész magyar erdőmérnöki kar, barátainak és tisztelőinek sokasága.

Az államerdészet, a Budapesti Mérnöki Kamara és a Mérnöki Tanács nevében *Molcsány* Gábor miniszteri tanácsos, a Magyar Tudományos Akadémia nevében *Marek József* dr., ny. egyetemi tanár búcsúztatták; egyesületünk utolsó köszöntését ifj. gróf *Teleki* József alelnökünk, az Országos Természetvédelmi Tanácsét pedig *Gombocz* Endre dr. egyetemi tanár tolmácsolták.

Adja a Magyarok Istene, hogy *Kaán Károly* dús örökségével mindig a magyar erdőgazdaság javára sáfárkodjanak az utódai, *Széchenyi* intelmének szellemében: „*Csak a mult megbecsülésén épülhet fel a jövő!*".

Mihályi.

•

Karl Kaán † Von Dr. Ing. *Z. Mihályi.*

Unerwartet, nach kurzer Krankheit verschied am 28. Januar der hervorragendste Forstmann Nachkriegsungarns *Karl Kaán*, Staatssekretär d. R., Mitglied der Ungarischen Wissenschaftlichen Akademie, Präsident des Landesnaturschutzsenats, gründendes Mitglied und ehemaliger Vizepräsident des Landesforstvereins, der ihn 3 Tage vor seinem Tode zum Ehrenmitglied wählte.

Seine überwältigende Persönlichkeit und die unvergänglichen Verdienste, die er sich während seiner Dienstzeit (vor dem Kriege: durch die Reform der ärarischen Holzverwertung, nach Trianon: durch den Neuaufbau der Forstwirtschaft, durch das Gesetz über die Aufforstungen auf dem Tiefland, ferner durch die Förderung des forstlichen Schulwesens und der Fachliteratur usw.) und als Wissenschaftler durch seine erstaunliche schriftstellerische Tätigkeit erwarb, wurden erst vor kurzem im Aufsatz „*Denken wir nur zurück...*" dieser Zeitschrift (Heft V. 1939.) gewürdigt.

Sein ganzes Leben war rastlose und erfolgreichste Schöpferarbeit, wofür ihm Forstwesen und Vaterland zu tiefstem Dank verpflichtet sind.

•

Charles Kaán †, par le Dr-Ing. *Z. Mihályi.*

Charles Kaán, secrétaire d'État (décédé le 28 janvier 1940) a été le personnage le plus éminent dans la sylviculture de la Hongrie d'après-guerre; l'importance de son oeuvre, en particulier de la loi relative au reboisement de la Plaine (loi XIX de 1923), lui assure une mémoire impérissable.

•

K. Kaán † By Dr. Ing. *Z. Mihályi.*

State Secretary *K. Kaán* (deceased on 28th January 1940) was the most outstanding figure in post-war Hungarian forestry; his memory is immortalized by works of epoch-making importance, in the first place by Law XIX. 1923 dealing with the afforestation to be carried out on the Great Plain.

Jelentés a Serbán János-jutalom odaítéléséről.

A Serbán-jutalom ügyrendje értelmében e díj „a mezőgazdaság vagy közgazdaság körében nyomtatásban megjelent olyan műnek adható ki, amely tudományos vagy irodalmi szempontból jutalmazásra méltó".

A kiírt pályázat határidejéig az Akadémia főtitkárságához egyetlen mű érkezett be, még pedig dr. Gesztelyi Nagy László „*A homok hősei*" című könyve (Szerző kiadása, 150 lap). E mű szerzője négy kiváló gazda: Csókás József, B. Tóth Ferenc, Mathiasz János és Unghváry László életrajzát nyujtja, hogy ezzel a négy életmunkával jellemezze azt a hatalmas küzdelmet, melyet a magyar gazdasági tevékenységnek az alföldi homok meghódításában, „termésre kényszerítésében" ki kell fejtenie. Bevezetésében irodalmi adatokra és megfigyeléseire támaszkodva, mintegy megírja a Duna-Tisza köze legújabbkori gazdaságfejlődésének történetét. A részletező részben a hódító munka négy előharcosát jellemzi, életük sorát, szívós küzdelmeit, kiválóbb eredményeit. Ebben a négy, nagy alapossággal, a küzdők sorsának bensőséges átérzésével, a gazdasági élet fejlődésének, főképpen a magyar élet munkás, alkotó jellegének kidomborításával megírt életrajzban oly emléket emelt a homok kiváló jelentőségű hőseinek, amely magábanfoglalja egyúttal a mezőgazdaság, szőlészet és gyümölcsészet térhódításának magyar különlegességű jellemvonásait. A gondolatokban gazdag, a föld, a nép és a munka szeretetétől áthatott könyv a magyar gazdasági irodalomnak kétségtelenül értékes nyeresége, amely méltán számíthat az elismerésre.

A Serbán-jutalom azonban nyilvánvalóan oly gazdasági művek megkoszorúzására való, amelyek átfogóbb közgazdasági jelentőségű tárgykört dolgoznak fel tudományos alapon. E miatt teljességgel elismerve Gesztelyi Nagy László művének érdemeit, a bizottság szemlét tartott ama művek felett is, amelyek nem nyujtattak be a pályázatra. E szemle során a bizottság figyelme elsősorban *Kaán Károly* l. tagnak 420 lapos kötete felé irányult, amely az 1939. évben jelent meg és az „*Alföldi kérdések*" főcím alatt „Erdők és vizek az Alföld kérdéseiben" alcímet viseli. E munka ugyanis különösen tárgyánál fogva, teljes mértékben magára vonja a figyelmet és nagy súlyt ad neki az, hogy szerzőjének egy életen át e tárgynak szánt kutatásai eredményeit foglalja magában. Ezért a bizottság helyesen vélt eljárni akkor, amidőn a nagy számban megjelent érdemes munkák közül az időközben az élők sorából elköltözött szerző nagyértékű munkáját hozza jutalmazásra javaslatba, elismerésül egyúttal a körünkből elköltözött szerző egy életen át nem lankadó törekvésének, melyet az alföldi kérdés megoldása előbbrevitelének szentelt.

A szerző e művében a Nagy Magyar Alföld közgazdasági jelentőségű természetrajzi és mezőgazdasági kérdéskomplexumát dolgozza fel, előtérbe állítva a két legfontosabb megoldatlan tárgykört, az alföldi erdők és az alföldi vízgazdálkodás tárgykörét. Az utóbbi években Magyarország gazdasági újjáépítésének középpontjába éppen ezek a kérdések kerültek, hiszen Csonka-Magyarország területének legnagyobb része éppen a Nagy Magyar Alföld. Ennek a területnek az okszerű gazdasági kihasználásán múlik az ország gazdasági önállóságának és jólétének biztosítása.

A mű bevezetésében a szerző felsorolja azokat a nagy feladatokat, amelyeket Trianon következtében sürgősen meg kell oldani. Kiemeljük ezek közül az árvédelmi munkálatok biztosítását és a belvízrendezés ügyét, a szállításokat elősegítő folyószabályozásokat, a vízi és a szárazföldi utak rendszeres egységbefoglalását. Ezekhez a feladatokhoz csatlakozik a mezőgazdasági termelés szempontjából kiválóan fontos öntözés és a klímamódosító erdőtelepítés, amely feladatokkal karöltve jár a szikjavítás és a fatermelés, végeredményben pedig a mennyiségi termelés fokozása. Kétségtelen, hogy „*E feladatoknak megoldásában elsőrendű szerepre hivatottak az erdők, az egyéb fásítások és a vizek*".

E szerep megértéséhez legmeggyőzőbben az vezeti el a kutatót, ha e munkálatok fejlődéstörténetét részletesen ismeri. Éppen ezért a mű I. „Az alföldi erdők" című része széles irodalmi okmány- és irattári tanulmányok alapján megírja az Alföld erdőségeinek történelmét 3 fejezetben. 1. *A honfoglalástól a török hódoltság megszűntéig* (11—43. lap) c. fejezetben lelkiismeretesen tárja fel az erdei tenyészet eltűnésének és a mikroklimatikus viszonyok gyökeres megváltozásának okait (erdőirtás, legeltetés, háború). 2. *A török hódoltság megszűntétől az erdőtörvény* (1879. XXXI. t.-c.) *életbeléptéig* c. fejezetben a fásítás megindításának történetét írja le (43—91. lap) igen részletes bizonyító adatokkal. E fejezetben ismerteti részletesen Széchenyi István működésének nagy hatását az erdőirtások megakadályozásában és a telepítések követelésében, majd az elnyomatás korszakában az OMGE keretében megindult Lónyay Gábor-féle erdőtelepítési mozgalmat és ennek nyomán a kiváló szakférfiak egész sorának tollharcát mindaddig, amíg két évtized multán létrejött az erdőtörvény. A 3. fejezet vizsgálja azokat az eredményeket, amelyeket az *erdőtörvény* javára írhatunk. Ezek az eredmények — az okszerű erdőgazdálkodás életbeléptetése — azonban inkább a hegyvidéken érvényesültek. Az Alföld érdekében újabb mozgalomra volt szükség. Ez a mozgalom már Darányi Ignác korszakára esik. Ennek az előharcosa Horváth Sándor volt, aki az 1898: XIX. t.-c. létrejöttén fáradozott, amely a kopárok fásítására is vonatkozott. Néhány évtized mulva Trianon új feladatok elé állította az erdőgazdálkodást. A csekély erdőség megóvása és szaporítása céljából az egész erdőgazdaság átszervezésére, az alföldi erdőségek újjáépítésére volt szükség. Ez hatalmasméretű munkálkodás anyagi alapjának megteremtése is új törvényes intézkedéseket tett szükségessé. Ez alkotó munkálatokban már nagy tevékenységet fejtett ki maga a mű szerzője, néhai Kaán Károly is. Éppen ezért művének ez a fejezete különösen érdekes és szakszerű módon írja le a szervezés nagy művét, annak mezőgazdasági, erdőgazdasági, főképpen pedig általános nemzetgazdasági nagy jelentőségét. (92—126. lap.)

A mű II. része (127—156. lap) a hegyvidéki erdők és az alföldi vízáradások közötti kapcsolatot ismerteti, nagyrészt saját vizsgálatai alapján. Feldolgozza az amerikai hasonló irányú adatokat, majd az elszakított területeken való kapcsolatok megszakadásának veszélyeit.

A III. terjedelmesebb rész a folyószabályozások, ármentesítések és belvízrendezések történetét ismét irodalmi és levéltári adatok alapján tárgyalja három fejezetben, a honfoglalástól a törökök kiűzéséig, azután Vásárhelyi, Széchenyi nagyszabású tevékenységét méltatva a szabadságharcig, végül napjainkig. A hatalmas adathalmaz áttekintő ismertetése és mégis részletekbe hatoló feldolgozása hű képét adja egyrészt a Trianon előtti munka nagy lendületének, másrészt a Trianon utáni helyzet tarthatatlanságának és a nagy gazdasági veszélynek, amit a jelenlegi helyzet magábanrejt (157—258. lap).

A víziutakat ismertető IV. rész (259—311. lap) hasonlóképpen fejlődéstörténeti részlettel indul és beilleszti az ország vízi közlekedését az illető kor képébe. A csatornák keletkezését, a szárazföldi és a víziutak kapcsolatát ismertetve, a hazai gőzhajózás fejlődését és annak gazdasági jelentőségét ismerteti. Ismét gr. Széchenyi István és társainak munkásságával kapcsolatban a Duna-Tisza csatorna tervének kialakulása és sorsa, várható gazdasági jelentősége, továbbá az Adria felé vezető víziút terve és a tervek megsemmisülése, a gőzhajózás katasztrófális süllyedése a trianoni rendelkezések folytán átalakult helyzet mint történeti háttér szerepel a fejezet igen jelentős része mögött. Ez a rész a jelenleg rendelkezésre álló víziutak kiépítésének fontos feladatait vázolja és megrajzolja annak a tervszerű munkának várható közgazdasági jelentőségét, amelynek a vízi és szárazföldi utak, közutak és vasútvonalak tervszerű kialakulása lehet csak a célja.

Az V. fejezet (312—347. lap) a szerzőhöz legközelebb álló tárgyat, az erdők és a tenyészeti viszonyok kapcsolatát dolgozza fel.

A biológus természetbúvár szemével és tudásával írja le az Alföld természetrajzi viszonyainak fokozatos megváltozását és a mesterségesen megbolygatott természeti egyensúly káros következményeit. Különösen részletesen ismerteti az erdők és a klíma szoros kapcsolatát és kölcsönösségét, kiemelve az erdők kihatását a terület mikroklímájának kialakulására, vagyis azokra a klímatényezőkre, amelyek a növényzet tenyészetével kapcsolatosak. Ismertetvén az Alföld csapadékviszonyait és csapadékeloszlását, elsősorban is a fátlanságot, erdőtlenséget teszi felelőssé e kedvezőtlen körülményekért. Nemcsak a nedvességviszonyok javulásában látja az erdő szerepét, hanem egyúttal a szélviszonyok kellő szabályozásában is.

A mű VI. fejezete az öntözések tárgykörét ismerteti hasonlóan fejlődéstörténeti kiindulással. Ismét Széchenyi nevéhez fűződik az első alkotó törekvés. Az ő kezdeményezéseiből kiindulva, a tervek egész sorát ismerjük meg, amelyek a mesterséges öntözést biztosító csatornák létesítését sürgetik. Az artézi kutak, a lecsapoló- és öntözőtársulatok csatornáival kapcsolatos lehetőségek ismertetése nyomán bontakoznak ki azoknak a terveknek a körvonalai, amelyek az öntözést a mai helyzetnek megfelelően kívánnák megoldani.

Megkapóan, szinte tragikus beállítással festi le szerző az elkövetett hibákat, az egyoldalú, vagy helytelenül irányított törekvéseket a lecsapolásokkal kapcsolatban. Ismerteti az új tervezet 1935-ben kezdődő előmunkálatait, és az öntözőgazdálkodás előmozdításához szükséges intézkedésekről szóló 1937. évi XX. t.-c. rendelkezéseit, nagy közgazdasági jelentőségét és végrehajtásának műszaki módozatait.

A záró VII. fejezet a hatalmas munka után összefoglalást ad. E szerint a mesterséges öntözések a mezőségre telepített erdőfoltokkal és fasorokkal az Alföld biológiai jelentőségű mikroklímáját előnyösen megváltoztathatják és ezzel a termelés részére előnyösebb környezetet hozhatnak létre. A zárófejezet mégegyszer visszatér Széchenyi terveire és az azok megvalósítását megakadályozó körülményekre. Szinte megrázó őszinteséggel tárja fel mégegyszer az elkövetett hibákat és kijelöli az utat, amellyel az Alföld gazdasági életébe a használhatatlan nagy szikes és száraz területek ismét bekapcsolhatók lesznek. A mezőgazdaság az erdőgazdasággal együtt teremtheti meg a közgazdasági egységet, ha ezt az egységet az okszerű vízgazdálkodás műszaki tevékenysége biztosítja.

Kaán Károly művének ismertetésekor legelőször is az a megállapítás vár lerögzítésre, hogy ez a mű az egyetlen a magyar irodalomban, amely mély biológiai műveltséget, erdő- és mezőgazdasági szaktudást, műszaki tájékozottságot és közgazdasági látókört magában egyesítő szerző szellemi tükreként világítja meg Magyarország létalapjának, az Alföld gazdasági kihasználásának kérdéseit. Amikor azt javasoljuk, hogy *Kaán Károly műve jutalmaztassék meg a Serbán-díjjal*, ezt nemcsak azért tesszük, mert a nagy fáradsággal, odaadással és áldozatkészséggel készült mű valóban megérdemli, hanem tesszük ezt azért is, hogy nyomatékkal ráirányítsuk a köz figyelmét ennek a nemzetgazdasági szempontból is útjelző, nagysúlyú munkának a jelentőségére.

Budapest, 1940. február 22.

Heller Farkas r. t., a bizottság elnöke.
Szabó Zoltán l. t., a bizottság előadója.
Hegedüs Loránt ig. és t. t.,
Domanovszky Sándor ig. és r. t.,
Fellner Frigyes r. t.,
Balás Károly l. t.,
Hoor-Tempis Mór r. t.,
a bizottság tagjai.

FIGYELŐ

A NYELVMŰVELŐ BIZOTTSÁG ÜLÉSEI.

A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvművelő Bizottságának 1940. évi március 27-iki ülése.

Pintér Jenő elnökletével jelen vannak: Csengery János Ferenc, Gyomlay Gyula, Keményfy János, Szinnyei Ferenc, Zlinszky Aladár akadémiai tagok, Bence István, Halász Gyula, Radó Antal, Techert József meghívott tagok. Távolmaradásukat kimentették: Csathó Kálmán, Kodály Zoltán, Márkus Miksa. Jegyző: Putnoky Imre.

Az elnök kegyeletes szavakkal emlékezik meg Kaán Károly bizottsági tag elhúnytáról. Boldogult tagtársunk mindig megjelent üléseinken, résztvett minden munkánkban, tanácsainak sok hasznát láttuk. Anyanyelvünk iránt érzett szenvedélyes szeretete még talán szoros tudományszakjának szereteténél is mélyebben gyökerezett lelkében.

Készült az Országos Erdészeti Egyesület megbízásából